Elogiu bibliotecarului

Sidonia Puiu
Biblioteca Academiei Române Cluj-Napoca

Nu demult, francezul François Lapèlerie publica un articol în care îşi punea întrebarea dacă "*există valori profesionale de bază ale activităţii bibliotecarilor, care să-şi regăsească întreaga lor motivaţie chiar şi la începutul secolului XXI.*"[1] Cu alte cuvinte, dacă profesia de bibliotecar ar avea vreo calitate universală esenţială, care a dăinuit în timp şi care ar putea-o legitima între profesiile secolului XXI. E de mirare să-ţi pui o astfel de întrebare când eşti format şi trăieşti încă în cultura cărţii şi în "alexandriile" ei instituţionale.

Pentru una din cele mai vechi şi nobile profesii, o profesie legată de spiritualitatea şi cultura umanităţii căreia i-a fost în timp – făurar, trezorier, atent şi inteligent organizator, pentru meritul de a fi asimilat evolutiv competenţe tot mai complexe, - încercăm să răspundem provocării de fond. Nu aliniind o sumă de norme, standarde, clasificări, definiţii şi delimitări de suprafaţă exclusiv pragmatice, ci căutându-i semnificaţiile spirituale fundamentale, cunoscându-i şi invocându-i mereu experienţa seculară, valoarea ei socială, calitatea de suport al progresului societăţilor omeneşti, rolul ei civilizator.

Cei ce au scris, cei ce au asigurat dăinuirea, continuitatea scrierilor prin copieri succesive, cei ce le-au transpus în litera tiparului, cei ce au adunat, salvând de la pieire, manuscrise şi cărţi vechi de valoare inestimabilă, în armarii şi biblioteci, cei ce le-au pus în rânduială gândind reguli, sisteme de ordonare şi regăsire a informaţiei – s-au aflat între minţile luminate ale Orientului şi Occidentului antic, medieval şi modern: teologi, călugări, învăţaţi, filosofi, istorici, filologi şi, nu în ultimul rând, oameni de stat, regi şi împăraţi luminaţi, între care descoperim iluştrii bibliotecari şi pasionaţi bibliofili (v. Anexa).

[1] ***Bulletin des Bibliothèques de France*** (Paris), 45, nr. 1, 2000, p. 33-40.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

Într-o perspectivă metaforică, ei par nişte "*atlaşi ce ţin în cârcă pământul culturii*"[2].

Cu puţine excepţii, consemnate de istoria culturală, slujitorii acestor profesiuni s-au petrecut într-un modest anonimat, pe care societăţile/civilizaţiile ce s-au succedat le-au valorizat diferenţiat sau chiar le-au ignorat. Argumentele axiologice ni le oferă în afara istoriei scrisului şi a cărţii, a tiparului şi a bibliotecilor – istoria artei. Aceasta reţine în receptivitatea şi expresia artelor (sculptură, desene, iconografie, ilustraţie de carte, gravuri etc.) personaje, personalităţi, meserii ale scrisului şi ale facerii cărţilor. Un personaj-cheie ce vine din lumea asiro-babiloniană, egipteană, greacă, romană este **scribul**. Înaintea tuturor, este **scribul egiptean**, sacerdot-savant, ministru sau sclav, care ştie (într-o societate ce nu cunoaşte scrisul şi cititul) a trasa/desena hieroglife, semne/simboluri, cu care produce scrieri. Ştiinţa sa e cea dintâi între toate meseriile. Pe ea se fundamentează statul şi societatea, gândirea egipteană, ce şi-a menţinut valorile timp de trei milenii. În vremea piramidelor, principii regali îşi rezervau dreptul de a li se face statui în chip de scrib; pe pereţii mormintelor din piramide se păstrează nenumărate scene din viaţa zilnică, cu scribi. Amintim, dintre cele care au biruit timpul până la noi, **Scribul de la Cairo** (calcar, Saccara, începutul dinastiei a V-a), **Scribul de la Luvru** (calcar), ce reprezintă un înalt demnitar din dinastia a V-a, ce personifică inteligenţă, luciditate. O capodoperă a artei antice, impecabil echilibrată şi un simbol al acestei civilizaţii.

Lângă opere de artă ale antichităţii se aliniază o lucrare epocală de erudiţie şi profesionalism, un monument de cultură al antichităţii alexandrine – prima traducere a Vechiului Testament din texte originale ebraice în limba greacă. Elaborată între anii 301-150 î.Ch., la Alexandria, de către 70-72 învăţaţi scribi şi copişti ai vremii, ***Biblia septuaginta*** rămâne unul din izvoarele de neocolit ale Bibliei în toate timpurile.

Scribul-copist medieval, atelierul său de lucru, **scriptoriul**, devin simboluri grafice, motive decorative frecvente în arta miniaturilor din manuscrisele şi cărţile creştine ale secolelor XI-XV. Pe un ***Missal*** din Troyes (secolul al XI-lea) este reprezentat un călugăr-copist, pupitrul său format din două planşe suprapuse, pe care scrie, cu foile de pergament în preajmă.

[2] Puiu, Sidonia, ***op. cit.***, p. 98-100; v. şi ANEXA.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

În epoca carolingiană fiecare manuscris al vreunei evanghelii începea cu un portret al evanghelistului nelipsit de simbolul cărţii. Sfinţii irlandezi apar totdeauna pictaţi cu o carte în mână sau înconjuraţi de cărţi.

După invenţia tiparului şi în tot secolul XVI ne întâlnim cu imagini ale scriptoriului, în gravuri, cu portrete ale sfinţilor (Sf. Hieronymus, autorul primei traduceri a Bibliei în limba latină – ***Biblia Vulgata***, secolul al IV-lea d.Ch.), portrete ale tipografilor (Bonifaciu Amerbach, Christoph Plantin de P. P. Rubens), portrete ale marelui umanist olandez Erasmus din Rotterdam, Luvru-Paris, pictat de către Albrecht Dürer, printre altele şi mare ilustrator de incunabule, sau de către Hans Holbein cel Tânăr, ce-l înfăţişează pe Erasmus în postura unui scrib la pupitrul său de lucru etc.

Istoria cărţii manuscrise în Europa, până la momentul epocal GUTENBERG (secolul al XV-lea), are în centrul său, ca principalul artizan al scrierilor pe **scribul-copist** şi **bibliotecar**. Este uimitor să constatăm că peste nouă secole (secolele V/VI – secolul al XV-lea) siguranţa şi mântuirea patrimoniului literar, filosofic şi ştiinţific al lumii a depins de scribii-copişti.[3] Sub autoritatea lor au stat viaţa şi acurateţea textelor (caligrafiere, colaţionare, corectură), modul lor de redactare, de punere în pagină şi chiar ilustraţia manuscrisului. El trebuia să dobândească destulă cultură generală, dar şi ştiinţa limbilor, gramatica lor, mai ales greaca şi latina.

Deşi influenţele intelectuale romane erau încă puternice la începutul Evului mediu, creştinismul va fi cel ce îşi va exprima forţa spirituală, în crearea şi înălţarea propriilor monumente de artă şi literatură. Scribul-copist creştin posedă suportul providenţial al activităţii intelectuale, prin organizarea vieţii monahale după o Regulă, ce includea studiul şi copierea textelor de literatură sacră şi profană. Această instituţionalizare a scrisului în aşezări monastice se întâmplă începând cu secolul V-lea în Europa.

În scriptoriile şi bibliotecile acestor mănăstiri s-a acumulat în sute de ani literatură religioasă (Biblia sau Sfânta Scriptură, profeţi ebraici, literatură patristică, tratate teologice, cărţi de cult), dar şi literatură laică (poeme antice, filosofie, drept, istorie greacă şi latină, ştiinţă arabă, genealogii, cronici, codici muzicali etc.).

[3] Giuseppe Arcimboldo (Milano 1527 – Praga 1593) – pictor italian în serviciul Habsburgilor (1560-1587). A făcut pictură alegorică: ***Cele 4 anotimpuri***, ***Cele 4 elemente***, ***Bucătăria***, ***Bibliotecarul*** ş.a.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

Datorită lor s-a limpezit consecvenţa culturilor antice şi medievale, s-a putut înţelege gândirea Evului mediu. De aici s-au răspândit scrierile spre lumea dinafara mănăstirilor, spre şcoli, spre lumea literară şi filosofică a Europei. Mănăstirile benedictine, pe lângă faptul de a fi fost focare de cultură creştină, au devenit şi centre de instruire pentru sistemul educaţional european şi trans-european. Ele au creditat cu texte primele universităţi, iar mai târziu au asigurat înflorirea fără egal a oficinelor umaniste, caselor de editură şi tipărire ale lui Aldus, Stephanus, Plantin, Froben ş. a.

Cât de mult au crezut acele veacuri şi acele societăţi în cuvântul scris, în sacralitatea cărţii, ne-o spun oameni providenţiali ca: Sf. Cassiodorus, Sf. Benedict de Nurcia, Sf. Patriciu, Sf. Colomban, Sf. Benedict Briscop Baducing, Sf. Gall, precum şi alţi scribi creştini ce au lucrat în aşezăminte monahale orientale, prin a căror osârdie ni s-a păstrat tezaurul literaturii patristice al Bisericii Orientale Ortodoxe. Toţi aceştia şi încă mulţi alţii au fost ridicaţi la cea mai înaltă recunoaştere a muncii şi credinţei lor – sfinţenia. Aşadar, sfinţi ai scrisului şi ai cărţii!

Prin voia Providenţei s-au salvat culturile antică şi medievală – un segment al memoriei lumii – de la dispariţie, lucru întâmplat cu gândirea paleolitică.

În ce priveşte copiştii universităţilor timpurii (copişti-librari-bibliotecari), ce s-au numit **scriptuarius**, **armarius**, **librarius**, denumiri ce accentuează laturile muncii lor cumulate, aceştia făceau parte din ce în ce mai mult dintre meşteşugarii şi comercianţii ce valorifică o nouă marfă – cartea. Totuşi sunt consideraţi a fi angajaţi într-o activitate intelectuală, motivată de competenţele sporite ce li se cereau. Ei sunt trataţi ca membri ai profesiei universitare, căreia îi aduc servicii. Mentalitatea universitară nu le permitea să-şi discrediteze profesia cu alte ocupaţii mizere.

Invenţia tiparului este un semn de hotar între lumea scrierilor manuscrise şi cea a cărţii tipărite. Renaşterea şi umanismul în noua lume a cărţii îşi va ridica propriile monumente de cultură, mai întâi tipografice, apoi editoriale. Veacurile al XV-lea şi al XVI-lea sunt cuprinse de febra trecerii culturii antice greceşti şi latine, a culturii creştine din vechi scrieri, în litera tiparului. O provocare imensă în care s-au prins veacuri la rând, conlucrând: tipografii, editorii, filologii, istoricii şi bibliotecarii. Se nasc din nou, în ediţii princeps, ediţii comentate, exegetice etc. – autorii – Aristotel,

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

Homer, Plinius, Dioskoride, Vergiliu, Caesar, Sf. Augustin, Dante etc. Spiritul veacului umanist este inspirat reprezentat de pictorul Giuseppe Arcimboldo[4], în lucrarea sa alegorică ***Bibliotecarul*** (1566). Compus din substanţa cărţilor cu măsura diluviului, el este potopit de cărţi până la alungarea sinelui. E omul-carte. Lucrarea aceasta rămâne unul din simbolurile revoluţionare ale veacului al XVI-lea umanist european.

Am putea spune că umanismul a creat pe lângă tipograful erudit şi **bibliotecarul erudit**: colecţionar şi editor de manuscrise, codici, documente, cronici etc.; întemeietor de biblioteci, vorbitor de greacă şi latină, filolog, istoric, savant, bibliograf şi bibliofil. Lista acestora este consistentă din antichitate până în secolul al XIX-lea. Ne mulţumim cu citarea numelor lor şi regăsirea informaţiei minime asupra operei lor, în ANEXĂ. Ei sunt: **Demetrios Phalereus, Aristarchus, Eusebius Pamphilus, Cassiodorus, Isidorus din Sevilla, Biscop Baducing, Sfântul, Alcuin, Photius, patriarh, Aurispa Giovanni, Bessarion Ioannes**, cardinal, **Guillaume Budé (Budaeus), François I,** rege al Franţei, **Baronius Caesar, Allaci (Allatius) Leone, Bignon, Hieronymus, Gabriel Naudé, Du Cange, Charles du Fresne, Baluze Étienne, G. W. Leibniz, Augustin Calmet, L. A. Muratori, Th. Fr. Dibdin, Ch. Nodier, J. Ch. Brunet, J. G. Th. Graesse, Samuel Brukenthal, Samuel Teleki, Ignác Batthyani, Timotei Cipariu, Ioan Bianu** ş. a.

Dintre numeroşii bibliotecari eruditi ai Vaticanului nu putem decât aminti pe călugărul italian **Anastasius Bibliothecarius**, pe benedictinul **Caesare Baronius**, pe reputatul filolog **Leone Allaci (Allatius**), autori de istorii ecleziastice.

Din imensa producţie a călugărilor benedictini relevăm remarcabilele cercetări istorice (secolele XVII-XVIII) realizate de bibliotecari savanţi ca: **Baluze Étienne**, istoric francez, o autoritate în cunoaşterea antichităţilor naţionale; **Calmet Augustin**, teolog, istoric francez, cercetător al arhivelor; **Du Cange Charles du Fresne**, ilustru bibliograf al Evului mediu latin şi al Evului mediu bizantin, veritabilul creator al erudiţiei bizantine.

[4] Giuseppe Arcimboldo (Milano 1527 – Praga 1593) – pictor italian în serviciul Habsburgilor (1560-1587). A făcut pictură alegorică: ***Cele 4 anotimpuri***, ***Cele 4 elemente***, ***Bucătăria***, ***Bibliotecarul*** ş.a.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

Bibliotecar al Bibliotecii Ambroziana din Milano, istoricul italian **Muratori Lodovico Antonio**, a dat în sec. XVII cel mai mare corpus de istorie naţională din Europa timpului său, ***Rerum italiacarum scriptores***, în 28 vol., bazat pe documentele Evului mediu italian.

Odată cu sporirea bibliotecilor, cu explozia spectaculoasă a numărului de cărţi tipărite, apare nevoia de a controla şi aprecia cantitativ, dar şi calitativ numărul scrierilor / cărţilor. Nici un domeniu de cunoaştere nu poate progresa fără a cunoaşte istoria gândirii filosofice şi ştiinţifice anterioare. Pe de altă parte, memoria omenirii şi-ar pierde vitalitatea şi integritatea, neajutată de instrumentele ordonatoare ale bibliografiei. Aceasta a folosit în decursul timpului criterii de ordonare: universalitatea, exhaustivitatea scrierilor, specializarea pe domenii largi sau restrânse, selectivitatea ş. a.

Bibliotecarii bibliografi, din antichitate şi până azi, au produs un număr foarte mare de lucrări bibliografice, ce au apărut în primele secole ale tiparului sub titlul: **bibliotheca, catalogus, repertorium, index, inventarium** etc. Pentru ei a te ridica la scrierea unui catalog de manuscrise, a unei bibliografii, antologii era o mare virtute, echivala cu atingerea unui înalt nivel ştiinţific. Este de importanţă istorică în acest sens, lucrarea patriarhului bizantin **Photius**, ***Myriobiblion*** sau ***Bibliotheca***, de fapt o bibliografie adnotată, ce ne dă o idee despre literatura clasică a antichităţii prezentă în Bizanţul secolului al IX-lea.

Numărul lucrărilor ***Bibliotheca ...***, bibliografii consacrate scrierilor şi scriitorilor ecleziastici de către congregaţiile religioase şi ordinele monastice (benedictini, augustini, franciscani, capucini, carmeliţi, dominicani, iezuiţi, jansenişti ş. a.) sunt considerabile[5].

Prima încercare bibliografică de cuprindere exhaustivă şi universală a scrierilor a făcut-o în secolul al XVI-lea medicul şi naturalistul elveţian **Konrad Gesner**, cu lucrarea sa ***Bibliotheca universalis...***, 1545-55. Cuprinde 12.000 opere în trei limbi. Criteriul exhaustivităţii va fi încet părăsit, în beneficiul bibliografiei specializate.

[5] Maclés, L. N.; L'Hertier, A. ***La Bibliographie***, **5-ème**, Paris, 1989, 128 p.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

Secolele XVIII şi XIX tind spre o bibliografie savantă, care atinge performanţe documentare ce nu s-au putut depăşi până azi. Este cazul bibliografilor germani: **J. A. Fabricius, Ch. G. Jöcher, W. G. F. Panzer, J. G. Graesse, Barbier** etc. şi al francezului **J. Ch. Brunet**, ce au marcat strălucit mişcarea bibliografică şi bibliofilică universală, creându-i instrumente ştiinţifice fundamentale.

Nu putem omite din marea familie a bibliotecarilor pe **bibliofili** şi pe **cugetătorii cărţii**. Din prima categorie vom rosti doar două nume: **Dibdin** şi **Nodier**, personaje romantice ale secolelor XVIII-XIX ce au influenţat bibliofilia din toate ţările Europei. Cugetătorii cărţii au fost, firește, numeroşi, în toate timpurile. De la reflexii anonime la cei ce au cugetat la lumea cărţii din interiorul unei biblioteci – aplicativ, pragmatic. Din secolul al XIII-lea ne vine un tratat curios despre utilitatea şi folosirea cărţilor, despre regulile de întocmire a unei biblioteci, sfaturi bibliografice, dar şi regulile ideale de urmat de către adevăraţii iubitori ai cărţii. Este vorba de ***Philobiblon*** şi de autorul ei **Richard de Bury**, prima lucrare adresată bibliofililor, profitabilă şi editată şi azi. (A cunoscut prima tipărire în 1473).

După două secole de producţie tipografică, problematica cărţii şi a bibliotecilor a devenit complexă. Cel ce înţelege momentul crucial al situaţiei este **Gabriel Naudé** (1600-1653), bibliograf francez, medic, bibliotecarul unor personaje istorice deţinătoare de putere şi autoritate, ca şi cardinalii **Mazarin** şi **Richelieu** sau regina **Christina a Suediei**. Poate acest fapt l-a făcut să înţeleagă cel dintâi importanţa strategică a bibliotecii în cultura politică, în viaţa socială şi intelectuală a unei societăţi. Ca bun observator, a înţeles ce înseamnă monopolul celor puternici asupra instrumentelor cunoaşterii. Cartea, informaţia asigură forţa, puterea. Lucrarea sa celebră ***Advis pour dresser une bibliothèque*** (1627) este un veritabil "*Discours de la méthode*", ceea ce a creat în timp **biblioteconomia** şi a îmbogăţit **bibliologia** cu latura sa socială.

Prin ideile sale novatoare, Naudé schimbă concepţia despre bibliotecă, bibliotecar şi carte. Din simbolul "*sanctuarului esoteric*" plin de comori, închis, inaccesibil, inert etc., el propune o bibliotecă modernă, deschisă cunoaşterii şi procesului social, o instituţie de cultură. Exigenţele lui Naudé merg la conţinutul cărţilor, la accesul permanent în biblioteci, neapreciind cărţile de lux sau curiozităţile bibliofile cu prioritate. Timpul a adeverit rolul bibliotecilor în geneza statului modern, în formarea gândirii politice, în democratizarea cunoaşterii şi a puterii. Naudé a avut o competenţă specifică pentru cărţile vechi şi rare, asupra cărora a meditat

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

îndelung. El considera că o istorie socială a cărţii rare, a practicilor bibliofilice ne-ar putea ajuta să înţelegem prin ce procese de depistare şi consacrare şcoala, critica, universităţile, academiile au fost sau nu un aparat social de legitimare a sistemelor de valori dominante. Şi mai departe, cum s-a ajuns la fetişizarea ştiinţei şi culturii, care "*a concurat la legitimarea unei ordini sociale fondată pe distribuirea inegală a capitalului cultural*?"[6].

Bibliotecarul lui Naudé este un filosof, un umanist angajat în revoluţia cunoaşterii, un învăţător al oamenilor. Dacă el este un "administrator" al cunoaşterii, va ocupa o poziţie strategică faţă de putere, prin urmare are un rol social important. Dacă într-o lungă istorie bibliotecarul (sacerdot, filosof, savant) era consilierul principilor, regilor, de ce n-ar fi azi "*consilier de Stat al informaţiei*"?

Ideile lui Naudé au declanşat o adevărată revoluţie intelectuală începând cu secolul XVII. Este în acelaşi timp un precursor al industriei informaţiei, ce înfloreşte în epoca electronismului.

Un alt cugetător al lumii cărţii a fost filosoful german **G. W. Leibniz** (1646-1716), bibliotecar al Curţii din Hanovra şi apoi al Bibliotecii din Wolfenbüttel. Leibniz vede biblioteca drept "*o oficină de înţelepciune*", "*o visterie a spiritului uman*". În gândul lui, lumea cărţii este chemată să servească ţelurile culturii, ale unei culturi capabile să amelioreze condiţia umană.

Leibniz simte pericolul avalanşei de nestăvilit a producţiei tiparului şi dă un avertisment asupra stăpânirii raţionale a lumii cărţilor spre a nu arunca omul într-o nouă barbarie, cea a "*codrului de cărţi*", şi încă cu mijloacele culturii. De aceea el nu vede progresul ştiinţei universale adăpându-se din oceanul nesfârşit de cărţi, ci prin cărţile-mesager purtătoare de idei-scânteie, revelatoare ale noilor descoperiri. Acestea hotărăsc decisiv mişcările spirituale ce schimbă istoria lumii.

Leibniz cunoaşte bine şi contradicţiile ce macină lumea cărţii în secolul al XVII-lea. Pe de o parte, factorii implicaţi în industria cărţii (tipograf, editor, librar, autor) şi, pe de altă parte, cenzura regală, cenzura religioasă, patronajele şi protecţia nobiliară, privilegiile regale, mecenatele

[6] Chartier, R.; Martin, H.-J. ***Histoire de l'édition française***, vol. II, Paris, 1989, p. 584.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

sunt forţe ce intervin în destinul creatorilor de valori spirituale în chip anarhic. De aceea, el luptă pentru eliberarea omului de ştiinţă de ruşinea dependenţei sale de comercianţii de carte, de librari (astăzi am spune "dependenţa de sponsori") şi cere protecţia autorului prin legislaţie precum şi un statut social al autorului.

Sensibil la acumularea de cunoştinţe umane prin augmentarea ştiinţelor, Leibniz, ca şi alţi filosofi (Aristotel, Bacon, d'Alembert, Comte, Descartes), avea în minte o reformă a ştiinţelor şi un sistem de clasificare a lor, pe care le expune în ***Idea Leibnitiana Bibliothecae publicae***. Sistemul lui cuprinde 11 grupe mari ale principalelor domenii de cunoaştere; fiecare grupă cu familia de ştiinţe înrudită şi auxiliare, numărând circa 88 de diviziuni. Acordă importanţă ştiinţelor auxiliare istoriei.

Căutarea unui sistem mai bun de clasificare a cunoştinţelor a continuat şi abia peste 200 de ani, în 1874, bibliotecarul şi bibliograful american **Melvil Dewey** (1851-1931) născoceşte ***Clasificarea zecimală universală*** (CZU), iar în 1876 o publică (***A Classification and Subject Index for Cataloguing and Arranging the Books and Pamphlets of a Library***). CZU a fost acceptată în toate ţările lumii, desigur nu în exclusivitate. Cu corecturi şi extensii, este folosită cu succes şi după 100 de ani de la invenţia ei.

Quo vadis bibliothecarius?

Literatura de specialitate ne dă numeroase semnale că lumea cărţii este într-o criză sistemică profundă. A apărut **suportul electronic** pentru scriere. Cartea a pierdut monopolul în lumea informaţiilor, devenind o verigă în lanţul comunicării.

Biblioteca, surprinsă de performanţele tehnicii electronice, a înţeles să rămână încă în centrul comunicării, ca depozitar de documente, cu acceptarea tehnologizării/computerizării informaţiei. Acest lucru este în curs de desfăşurare în toate bibliotecile mari sau mici din multe ţări ale lumii. Lângă "entitatea fizică" cunoscută de secole ca "bibliotecă" a apărut "reţeaua imaterială" de stocare şi vehiculare a informaţiei, aşa-numita "bibliotecă virtuală". Ea se îmbogăţeşte pe măsura conectării depozitelor de informaţii din orice punct al planetei la magistralele informaţionale.

Dar **bibliotecarul**? Metamorfoza profesiilor legate de scris, scrieri, carte în mileniile care ne-au transmis mai multe sau mai puţine ştiri despre ele – nu au încremenit nicicând în forme fixe, dimpotrivă, s-au diversificat şi specializat în grad înalt. Dacă înainte de invenţia tiparului bibliotecarul a figurat între artizanii scrierilor/cărţilor ca şi **scrib** sau **copist**, în era nouă ce

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

a urmat, "era Gutenberg", bibliotecarul s-a ocupat cu precădere de gestionarea cărţilor.

Atent la noua problematică pe care o ridica revoluţia tiparului şi, în speţă un tezaur de carte, o bibliotecă, bibliotecarul a căutat şi aflat soluţii pentru stocare şi conservare, pentru organizare şi prelucrare, pentru crearea instrumentelor de informare, pentru valorificarea ştiinţifică a tezaurului etc. Din acestea s-a născut ştiinţa cărţii cu toată problematica ei, BIBLIOLOGIA. Astăzi ea este inclusă între ştiinţele comunicării şi informării.

Aşa cum încetarea muncii scribilor/copiştilor şi transferul industriei cărţii de la ei la tipografi n-a fost lipsită de interese – tot astfel se întâmplă şi metamorfoza profesiilor legate de carte, de documentul tipărit astăzi, când se scrie pe diverse suporturi, se gestionează documente şi informaţie.

Ar fi greşit să credem că tehnologia electronică rezolvă de la sine toate cerinţele şi problemele informatice ale viitorului. Biblioteca electronică poate deveni şi ea un muzeu performant al tehnicii şi nimic mai mult, fără factorul uman: bibliotecarul şi informaticianul.

Bibliotecarul este astăzi, fără îndoială, un om de meserie, un gestionar al scrierilor. Dar aşa cum medic este şi cel ce dă un diagnostic, şi cel ce face un transplant de inimă, tot astfel pare şi situaţia bibliotecarului. Între cel ce ştie totul despre cărţi şi îşi asumă responsabilitatea şi riscul istoric al selecţiei operelor pentru memoria perenă a lumii şi cel ce a devenit un fel de paznic-magazioner al cărţilor – întâlnim numeroase aspecte mediocrizante. Nu cumva bibliotecarul a ajuns la o treaptă socială joasă, lipsit tocmai el de marea cultură a cărţii, de erudiţie?

Agonizând între entuziasm şi tehnofobie, între interes şi reţinere, bibliotecarul tradiţional în Est este surclasat de şuvoiul noutăţilor, aflat nepregătit, neimplicat îndeajuns în etapa pregătitoare a bibliotecilor pentru computerizare. E drept că informatizarea introduce incertitudinea şi aleatorul într-un univers familiar lui, condus până acum de o logică descriptivă, repetitivă şi standardizată, definită printr-o manieră de organizare stabilă. El nu va renunţa încă la rolul lui de mediator tradiţional între ştiinţă, cultură, tehnică, între politic, social şi publicul beneficiar.

Situaţia de tranziţie în care ne aflăm ne atrage imperios atenţia asupra necesităţii schimbării statutului profesional al bibliotecarului.

Mi se pare limpede că secolul XXI ne va despărţi de modelul spiritual umanist, erudit al bibliotecarului. El va fi trimis în "muzeul figurilor de ceară" alături de scrib, anticul "librarius", călugărul benedictin, sfinţii

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

medievali ai cărţii, alături de Gutenberg, de tipografii umanişti, de marii bibliografi ai secolelor XVIII - XIX, alături de gânditorii / cugetătorii lumii cărţii.

Bibliotecarul va fi izgonit de **bibliotecarul electronic**, un robot, o sumă de circuite electronice, în spatele căruia va sta **infobibliotecarul**. De primă necesitate vor fi **bibliotecarii-patrimoniali**, stăpâni pe cultura şi problematica scrierilor şi cărţilor vechi, rare şi preţioase, secondaţi de bibliotecarul informaţional, un inginer al informaţiei. Lângă ei vor fi bibliotecarii specializaţi pe domenii de cunoaştere, ce gestionează cartea modernă. Împreună vor regândi practicile profesionale tradiţionale. Vor elabora strategii de păstrare/conservare a documentelor din biblioteci, arhive, mediateci, prin programe specifice. Este foarte posibil ca, în viitor, cerinţele sociale să statueze o singură profesie pentru cel chemat să facă ordine în oceanul planetar al informaţiilor.

Până atunci, la noi rămâne actual bibliotecarul tranziţiei, care se confruntă cu nenumărate dificultăţi şi care trebuie să aibă un statut onest între celelalte profesii. Parcurgând atâtea etape în metamorfoza sa, azi el trebuie să devină conştient de valoarea şi eficienţa profesiei sale. Să ştie că este un factor social indispensabil al progresului.

Iată că în societatea informatizată informaţia este o resursă fundamentală, o marfă foarte preţioasă. În afara gestionării acesteia, bibliotecarului de tranziţie îi revine şi responsabilitatea istorică de transfer a memoriei umanităţii în "scriptorii electronice", în "biblioteci electronice", salvând-o din perisabilitatea şi moartea hârtiei.

Atunci, unele societăţi scăpate de prejudecată, ignoranţă şi sărăcie (între care ne aflăm şi noi, românii) vor aprecia şi recunoaşte aportul social al bibliotecarului în tranziţie.

În graba noastră de a ne contura o nouă identitate, stabilă, să ne domolim paşii pentru a aduce recunoştinţa şi elogiul nostru bibliotecarului de totdeauna.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)

L'Éloge du bibliothécaire

Résumé

L'ouvrage attire l'attention sur les métiers liés à l'écriture, aux écrits et aux livres dans une vision historique. Ceux-ci ont souffert des transformations en même temps que le changement du support sur lequel s'écrivait (pierre, tablette d'argile, payrus, parchemin, papier, bande magnétique).

Les germes de la profession de bibliothécaire a existé dans le métier du scribe. Jusqu'à ce qu'il arrivât à un statut indépendent, il a accompagné les principaux artisans des écrits / livres. Avec ceux-ci, il s'est assumé le long des siècles la responsabilité de garder "la mémoire du monde" en copiant, imprimant, organisant et conservant les écrits. La profession de bibliothécaire a été accomplie par des esprits remarquables (moines, savants, philosophes, écrivants, hommes d'État) comme: **Demetrios Palereus**, **Aristarchus**, **Eusebius Pamphilus**, le Saint, **Photius**, **patriarche du Constantinople**, **Cesare Baronius**, **L. Antonio Muratori**, **Guillaume Budé**, **Konrad Gesner**, **W. Panzer**, **J. A. Fabricius**, **Chr. G. Jöcher**, **Ch. J. Brunet**, **Richard de Bury**, **Gabriel Naudé**, **G. W. Leibniz**, **M. Dewey**, **Timotei Cipariu**, **Ion Bianu**, **J. L. Borges** et d'autres.

L'auteur plaide pour une nouvelle définition de la profession de bibliothécaire, pour un statut social véridique en invoquant comme arguments l'ancienneté, la noblesse, la qualification professionnelle complexe, la contribution apportée de millénaires aux société humaines, à la culture et à leur civilisation.

Quo vadis bibliothecarius au passage vers une nouvelle civilisation? Tu entreras dans "*le musée des cires*" à coté de tes illustres précurseurs ou tu souffriras une nouvelle métamorphose par le transplant de la technique électronique dans le monde des écrits et des informations, en te gardant plus docte auprès les documents? La réponse est inévitablement à coté de la vie, de la survivance.

Jusqu'au moment où le "*bibliothécaire de transition*" aura clarifié sa place et sa compétence, apportons des éloges au bibliothécaire de toujours.

BDD-A19237 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:01 UTC)